

Cursusbeschrijving jaar 1

Studiejaar 2022-2023

Voorwoord

In dit overzicht van het eerste cursusjaar wordt een serie vakken aangeboden. Er is gekozen om in het eerste jaar een fundament te leggen vanuit de theologie en theorie. In de Rooms-Katholieke Kerk is de theologie gestoeld op drie bronnen: 1) De Schrift. 2) De Rooms-Katholieke traditie. 3) De ervaring. Deze drie keren terug in het overzicht. Zo besteden we aandacht aan de fundamentele van de theologie, zoals de leer over Christus en de Heilige Geest, de exegetische bronnen in de Schrift en hoe dat in de loop van de geschiedenis vorm heeft gekregen in de werkstructuren van de Kerk en de praktijk van de parochie.

Er is gekozen voor een formele benadering vanuit de theologie en de theorie, hetgeen niet wil zeggen dat er geen ruimte zou zijn voor reflectie op geloofservaringen of op praktijken uit de parochie. Schrift, traditie en ervaring zijn belangrijke bronnen van overlevering en staan met elkaar in gesprek.

NB Alle cursisten volgen de in de linker kolommen beschreven modules. De modules in de rechter kolommen worden alleen gevolgd door de diakenkandidaten.

Module 1

Kennismaking en motivatie

3 september 2022

Drs. P. Kuipers

Voordat we met elkaar beginnen aan een reis die enkele jaren zal duren, willen we elkaar beter leren kennen en naar elkaars verhalen luisteren. Aan de hand van een voorwerp of een geliefde Bijbeltekst vertelt ieder iets over zichzelf en zijn of haar motivatie om zich in te zetten voor de parochie en deze opleiding te gaan volgen. Zo komen we iets op het spoor van de roeping die God in ieders hart heeft neergelegd.

God en mens

3 september 2022

Drs. P. Kuipers

Heel ons leven bestaat uit geloven. Zonder geloven kunnen we niet bestaan. Geloven is je toevertrouwen aan mensen met wie wij samenleven. Het is niet primair *in iets* geloven, maar *in iemand*: het is relationeel. Dat is ook de verhouding tussen God en mens. De Schepper heeft in het hart van de mens een natuurlijk verlangen gelegd om Hem te zoeken en te leren kennen. Daarom openbaart God zichzelf in de geschiedenis op verschillende manieren. God en mens treden met elkaar in relatie. In deze eerste module willen we nadenken over allerlei aspecten van deze relatie.

Module 1b

Inleiding Theologie

1 oktober 2022

Dr. A. ten Klooster

De module begint met een korte inleiding in de theologie. Uitgaande van de dogmatische constitutie *Dei Verbum* zal gekeken worden naar de verschillende wijzen waarop God zich in de geschiedenis van de wereld heeft geopenbaard en hoe wij Hem kunnen kennen.

Module 2

Inleiding Oude Testament

29 oktober 2022

Prof. dr. A. van Wieringen

Deze module wil een algemene inleiding bieden in (de ontstaansgeschiedenis van) het Oude Testament. Er wordt aandacht besteed aan de Thora, de eerste vijf boeken van de Bijbel. Daarnaast is er aandacht voor de verschillende literaire genres zoals de profeten, de psalmen en de wijsheidsliteratuur. Vanzelfsprekend zal daarbij ook worden stilgestaan bij de culturele en historische context van het oude Israël. Ook zullen enkele Schriftteksten worden gelezen.

Inleiding parochie en organisatie

29 oktober 2022

Drs. P. Kuipers

Vandaag zullen we kennismaken met de organisatiestructuur van onze Kerk. Bijzondere aandacht wordt besteed aan de parochie: wat verstaan we daaronder? Welke ontwikkelingen nemen we waar? Hoe kunnen we in de nieuwe parochies voldoende aandacht blijven besteden aan diaconie en catechese? Welke personen dragen verantwoordelijkheid? We verkennen aan de hand van organisatiemodellen en eigen parochie.

Module 2b

Exegese Oude Testament

12 november 2022

Prof. dr. A. van Wieringen

Aan de hand van een concrete Bijbeltekst gaan we exegetische oefeningen doen. Waar moet je op letten bij het lezen van een bepaalde passage? Wat zeggen de door vertalers gemaakte indelingen? Welke woorden springen eruit? Hoe maak je een analyse om te gebruiken bij de preekvoorbereiding?

Geloofscommunicatie

12 november 2022

Pastor M. Meneses Santiago

We leven in een samenleving die steeds minder boodschap lijkt te hebben aan God en het Evangelie van zijn Zoon. We zijn getuige van een snelle ontkerkelijking en secularisering van onze tijdgenoten. Is het (nog) mogelijk God ter sprake te brengen in het publieke debat en bij de mensen van deze tijd? Hoe kunnen we mensen raken met de rijkdom van de Blijde Boodschap en hen laten merken dat het geloof in de Drie-ene God hun leven kan verrijken?

Module 3

Inleiding Nieuwe Testament

3 december 2022

Prof. dr. B. Koet

Deze module wil een algemene inleiding bieden in (de ontstaansgeschiedenis van) het Nieuwe Testament. Er wordt aandacht besteed aan de vier Evangelies, maar ook aan de brieven van Paulus en de Handelingen van de Apostelen die een inkijkje geven in het leven van de eerste christenen. Vanzelfsprekend zullen ook enkele Schriftteksten gelezen worden.

Diaconie en geloof

3 december 2022

Drs. H. Oldenhof

In de parochies en geloofsgemeenschappen worden diaconale activiteiten en projecten ontwikkeld en uitgevoerd. In deze module beschouwen we een aantal verschillende projecten, zowel in de stad als op het platteland. We kijken naar de doelstellingen en reflecteren op de praktische theologische achtergronden. Wat is de gelovige en theologische fundering van de projecten, of wat zou het kunnen zijn?

Module 3b

Exegese Nieuwe Testament

21 januari 2023

Prof. dr. B. Koet

Aan de hand van een concrete Bijbeltekst gaan we exegetische oefeningen doen. Waar moet je op letten bij het lezen van een bepaalde passage? Wat zeggen de door vertalers gemaakte indelingen? Welke woorden springen eruit? Hoe maak je een analyse om te gebruiken bij de preekvoorbereiding?

Kerkgeschiedenis 1

21 januari 2023

Drs. P. Kuipers

Kerkgeschiedenis is zowel een theologische als historische discipline. Enerzijds is de Kerk een gemeenschap die door Jezus gesticht is en wordt geleid door de Heilige Geest. Anderzijds is de Kerk een historisch gegeven met een lange geschiedenis van 2000 jaar vallen en opstaan. In deze module wordt een overzicht in hoofdlijnen gegeven van de geschiedenis van het christendom en staan we stil bij enkele gebeurtenissen die van beslissende invloed zijn geweest.

Module 4

Christologie

11 februari 2023

Drs. P. Kuipers

Voor christenen is de vraag naar Jezus Christus de belangrijkste vraag. Jezus Christus is immers het hart van ons geloof. Deze module gaat dieper in op de vraag wie Hij is. We staan stil bij het verschil tussen de historische Jezus en de Christus van het geloof en kijken ook naar de titels die in het Evangelie aan Jezus worden gegeven. Vervolgens volgen we de dogmatische ontwikkeling van het denken over Jezus Christus, met name in de eerste eeuwen van de Kerk.

Kerkelijke en maatschappelijke organisaties

11 februari 2023

Drs. H. Oldenhof

De parochie en de parochiële caritas hebben ieder een eigen verantwoordelijkheid in de samenleving. Diaconie en caritas in onze parochies leven niet op een eiland, maar maken deel uit van de samenleving. Daarom werken zij, vanuit hun eigen gelovige verantwoordelijkheid, samen met andere kerkelijke en maatschappelijke organisaties. In deze module verkennen we deze organisaties en overwegen we nut en noodzaak van samenwerking.

Module 4b

Pastoraat rond ziekte en overlijden

25 februari 2023

Pastoor R. den Hartog

Een belangrijk onderdeel van het persoonlijk pastoraat is de begeleiding van zieken en het bijstaan van nabestaanden, vooral direct na het overlijden van een familielid. De pastorale zorg voor zieken kent verschillende vormen en mogelijkheden, zo ook de manier waarop je als priester of diaken een rouwende familie terzijde staat. In deze module horen we praktijkervaringen en er is natuurlijk ook ruimte voor eigen inbreng.

Liturgie van de uitvaart

25 februari 2023

Drs. P. Kuipers

Hoewel het in veel parochies in ons aartsbisdom inmiddels praktijk is dat toegeruste vrijwilligers voorgeaan in kerkelijke uitvaarten, blijft deze taak toch tot het hart van het pastoraat van priester en diaken behoren. Welke mogelijkheden kent de Kerk als het gaat om het afscheid van overledenen en welke uitdagingen komen we daarbij tegen?

Module 5

Sacramententheologie

11 maart 2023

Drs. P. Kuipers

De module behandelt wat vanouds de algemene sacramentenleer wordt genoemd. Nadat gesproken is over het eigene van de christelijke sacramenten (de antropologische basis, de verwijzing naar Christus en de ecclesiologische betekenis) worden de oorsprong, de aard en het eigene van ieder sacrament afzonderlijk behandeld. Daarbij is aandacht voor de gegevens uit Schrift en Traditie en zal ook worden gekeken naar de huidige stand van zaken.

Sociologie: God in Nederland

11 maart 2023

Dr. E. Sengers

In deze module wordt op een sociologische manier gekeken naar veranderingen in Kerk en religie in Nederland en wordt geleerd dit te plaatsen in het kader van veranderingen in de samenleving in het algemeen. Thema's die aan de orde komen zijn o.a. de verhouding tussen Kerk en samenleving, godsdienstige organisatievorming en de modernisering van de samenleving.

Module 5b

Spiritualiteit: geschiedenis

25 maart 2023

Drs. H. ten Have

In deze module maken we kennis met de geschiedenis van de joods-christelijke spiritualiteit. Er wordt aandacht besteed aan enkele grote spirituele bewegingen en tradities die de geschiedenis van de Kerk hebben gevormd en bepaald. Tevens leren we verschillende definities van spiritualiteit kennen en krijgen we inzicht in onze eigen spiritualiteit.

Diaconale spiritualiteit

25 maart 2023

Drs. A. van der Steenstraeten

In deze module willen we aandacht geven aan het (geestelijk) leven en werken van de permanent diaken in de parochies van het Aartsbisdom Utrecht. Hierbij komen thema's aan de orde als: de spiritualiteit van de diaken, het functioneren van de diaken in de liturgie en in het parochiepastoraat, maar ook de beschikbaarheid van de permanente diaken naast gezin en werk.

Module 6

Ecclesiologie

22 april 2023

Dr. H. Goris

In deze module wordt op een theologische manier gekeken naar de Kerk. Er wordt gekeken naar de manier waarop over de Kerk gesproken wordt en hoe dit spreken zich in de loop van de 19de en 20ste eeuw ontwikkeld heeft, met het Tweede Vaticaans Concilie als hoogtepunt. Wat zijn de kerntaken van de Kerk en wat wil het zeggen dat het Credo haar "een, heilig, katholiek en apostolisch" noemt?

Pneumatologie (H. Geest)

22 april 2023

Dr. E. Luijten

De Heilige Geest verdient meer aandacht. Lange tijd stond de Geest in de schaduw van de andere personen van de Heilige Drie-Eenheid. Maar nu niet meer. De opkomst van de charismatische beweging in vrijwel alle christelijke denominaties heeft ervoor gezorgd dat de Heilige Geest hoog op de theologische agenda is komen te staan. Het Tweede Vaticaans Concilie heeft uitdrukkelijk naar wegen gezocht om de Geest meer ruimte te geven. In deze module denken we na over de persoon en het werk van de Heilige Geest.

Module 6b

Theologie van het ambt

27 mei 2023

Dr. H. Goris

Deze module wil een theologische introductie geven in het wijdingssacrament en in het bijzonder het diaconaat. Hierbij wordt de plaats bestudeerd van het diakenambt in het Nieuwe Testament en in de geschiedenis van de Kerk. Het herstel van het permanente diaconaat door het Tweede Vaticaans Concilie verdient bijzondere aandacht. Ten slotte wordt stilgestaan bij de verhouding tussen het gewijde ambt en de zending van alle gelovigen.

Getijdengebed: geschiedenis en praxis

27 mei 2023

Drs. P. Kuipers

In deze module maken we kennis met de historische ontwikkeling van het kerkelijk getijdengebed en krijgen we inzicht in de opbouw van het getijdenboek. Daarnaast wordt gesproken over de betekenis van het getijdengebed voor het leven van de Kerk en voor de spiritualiteit van de diaken. Ten slotte wordt aandacht besteed aan de praktische vormgeving van de liturgie van de getijden.

Module 7

Kerkelijke werkstructuren

3 juni 2023

Dr. T. Meijers

In deze module maken we kennis met de (juridische) structuur van de katholieke Kerk en wordt het kerkelijk recht met betrekking tot de parochie behandeld, waarbij ook de Nederlandse regelgeving wordt besproken. De onderscheiden verantwoordelijkheden van de ambtsdragers (pastoor, parochievicaris, diaken), de catecheten en diaconaal assistenten, en colleges (parochiebestuur en parochiële caritasinstelling) worden aan de hand van het Wetboek van Canoniek Recht besproken. We bezien de gevolgen voor de dagelijkse praktijk.

Caritas: geschiedenis en werkstructuur

3 juni 2023

Dr. E. Sengers

De caritas heeft in de R.-K. Kerk een lange geschiedenis. Er is een eigen juridische structuur. Er zijn, in de meeste parochies, parochiële caritasinstellingen. Waar ligt de theologische grondslag voor de caritas? Hoe is de werkstructuur? Wat doet de caritas en wat niet?

Module 7b

Kerkgeschiedenis 2

17 juni 2023

Drs. P. Kuipers

Kerkgeschiedenis is zowel een theologische als historische discipline. Enerzijds is de Kerk een gemeenschap die door Jezus gesticht is en wordt geleid door de Heilige Geest. Anderzijds is de Kerk een historisch gegeven met een lange geschiedenis van 2000 jaar vallen en opstaan. We vervolgen het overzicht van de vorige keer.

Viering van de Eucharistie:

Liturgie van de Eucharistie

17 juni 2023

Drs. P. Kuipers

In deze module leren we het tweede deel van de Eucharistieviering kennen: de liturgie van de Eucharistie. Behandeld wordt de ritus van de verschillende onderdelen hiervan, mede aan de hand van het Algemeen Statuut van het Romeins missaal. Bijzondere aandacht zal worden geschonken aan het Eucharistisch gebed als het hart en hoogtepunt van elke Eucharistieviering.